

Гласов Павло Володимирович

аспірант кафедри бухгалтерського обліку

факультету обліку та податкового менеджменту

Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

Гласов Павел Владимирович

аспірант кафедри бухгалтерського учета

факультета учета и налогового менеджмента

Киевского национального экономического университета имени Вадима Гетьмана

Hlasov Pavlo

Graduate Student of Accounting Department of

Accounting and Economics Faculty of

Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman

АКТУАЛЬНІСТЬ ЗАСТОСУВАННЯ ІНТЕГРОВАНОЇ ЗВІТНОСТІ В КЛАСТЕРАХ

АКТУАЛЬНОСТЬ ПРИМЕНЕНИЯ ИНТЕГРИРОВАННОЙ ОТЧЕТНОСТИ В КЛАСТЕРАХ

ACTUALITY OF THE APPLICATION OF INTEGRATED REPORTING IN CLUSTERS

Анотація. Досліджується роль інтегрованої звітності як ефективного механізму успішного функціонування кластерів в сучасних умовах. Здійснюється огляд і аналіз застосування сучасних інноваційних підходів і механізмів до формування інтегрованої звітності в кластерних об'єднаннях. Згруповано головні проблеми, що гальмують ефективний процес застосування інтегрованої звітності в кластерах та запропоновано шляхи їх вирішення.

Ключові слова: інтегрована звітність, інтегрований звіт, інноваційна економіка, кластер, ефективність управлінських рішень.

Аннотация. Исследуется роль интегрированной отчетности как эффективного механизма успешного функционирования кластеров в современных условиях. Осуществляется обзор и анализ применения современных инновационных подходов и механизмов к формированию интегрированной отчетности в кластерных объединениях. Сгруппированы главные проблемы, тормозящие эффективный процесс применения интегрированной отчетности в кластерах и предложены пути их решения.

Ключевые слова: интегрированная отчетность, интегрированный отчет, инновационная экономика, кластер, эффективность управленческих решений.

Summary. The role of integrated reporting as an effective mechanism for the successful functioning of clusters in modern conditions is researched. An overview and analysis of the application of modern innovative approaches and mechanisms to the formation of integrated reporting in cluster associations is underway. The main problems that impede the effective implementation of integrated reporting in clusters are grouped and solutions are proposed.

Key words: integrated reporting, integrated report, innovative economy, cluster, efficiency of management decisions.

Постановка проблеми. Економічні зміни в Україні, що відбулися упродовж останніх років, значно вплинули на впровадження кластерної моделі економіки. Кластери розглядаються як засіб забезпечення конкурентоспроможності економіч-

ного розвитку регіонів. Позитивний вплив кластерів спостерігається у багатьох (і найчастіше в інноваційних) галузях економіки. В умовах гострої конкуренції кластери більш орієнтовані на успішний розвиток бізнесу та зростання виробництва.

Україна, як асоційований член ЄС, дуже цікавить західноєвропейські кластери, тому що у багатьох проектах та грантах є вимога: залучити міжнародного партнера, а Україні, в свою чергу, вкрай потрібні інвестиції. Тому, одним з найефективніших засобів вирішення цієї проблеми є застосування кластерного підходу до організації виробництва, що дозволяє об'єднати в межах кластера ресурси та компетенції, недоступні для окремих підприємств. Успішне функціонування кластерів в сучасних умовах потребує підвищення ефективності фінансово-господарської діяльності на підставі удосконалення управління виробництвом, створення конкурентоздатної продукції та залучення інвестицій.

Для цього необхідно створити таку інформаційну систему, яка здатна задовольнити запити всіх зацікавлених користувачів для обґрунтування та прийняття управлінських рішень, інструментом якої виступає фінансова звітність. Саме інтегрована звітність повинна надавати повну, неупереджену та достовірну інформацію про поточний стан і результати функціонування підприємства та бути надійним джерелом аналітичних висновків щодо подальшого розвитку та визначення економічного потенціалу підприємства. Нинішній та майбутній розвиток кластерів нерозривно пов'язаний із сучасною формою звітності — інтегрованою.

Разом з тим, в економічній літературі недостатньо уваги приділяється розкриттю можливостей інтегрованої звітності як інструменту соціально відповідальної діяльності компаній. Залишаються мало висвітленими такі питання як розробка методологічних засад у відповідності з концепцією стійкого розвитку суспільства, вимог до звітності, порядку ідентифікації ризиків бізнесу та аналізу їх впливу на стійкий розвиток, регламент складання звітності. Окрім того, відсутні наукові праці, які б описували порядок переходу від традиційної парадигми бухгалтерської звітності в кластерах до нової — інтегрованої. Це зумовлює необхідність проведення досліджень існуючих проблем на основі аналізу наукових змін в організації та методиці інтегрованої звітності в кластерах.

Аналіз останніх публікацій по проблемі. Науково-теоретичним підґрунтям для проведення дослідження стали праці таких учених, як К. В. Безверхий, Т. В. Давидюк, І. В. Жиглей, Я. А. Жаліло, Ю. В. Кіндзерський, Р. О. Костирко, О. А. Лаговська, І. М. Ложніков, Н. О. Лоханова, О. М. Паливода, Г. О. Швиданенко, М. М. Шигун.

Виклад основних результатів та їх обґрунтування. Необхідність застосування нового формату звітності — інтегрованого звіту в кластерах є очевидною. При цьому на даному етапі актуальними залишаються питання методики формування інтегрованого звіту, його структура та зміст. Не менш важливою є розробка механізму впровадження процесу формування інтегрованого звіту кластерів.

Подібну позицію займає кандидат економічних наук К. В. Безверхий, наголошуючи, що основними проблемами при реалізації концепції інтегрованої звітності на підприємстві є відсутність прийнятої методики формування такої звітності та визначення її змісту. Розробка етапів та кроків формування інтегрованої звітності дозволять зробити її більш структурованою і змістовною [2, с. 14].

Дослідження, проведені професором Р. О. Костирком показали, що інтегрована звітність в Україні поступово почала формуватися на підприємствах, але вона як і всі види звітності має як переваги, так і недоліки. Труднощі у застосуванні інтегрованої звітності вітчизняними підприємствами полягають в тому, що існуюча система звітності не завжди має внутрішні взаємозв'язки і вимагає від інвесторів та менеджменту компанії докладання серйозних зусиль із пошуку необхідної інформації щодо стійкого розвитку і збільшує витрати. Як наслідок, не розкриваються взаємозв'язки між стратегією і ризиком, фінансовими і не фінансовими показниками, корпоративним управлінням і показниками, показниками компанії та інших організацій в ланцюжку створення доданої вартості [3, с. 53].

Професор Н. О. Лоханова виділяє наступні проблеми складання інтегрованої звітності:

- складність забезпечення суттєвості інформації;
- необхідність забезпечення балансу між розкриттям потрібної, але не надмірної інформації;
- складність забезпечення вимог різних груп користувачів [4, с. 307].

По суті, інтегрований звіт — це поєднання фінансової та нефінансової інформації. Інтегрований звіт включає наступні напрямки: бізнес-модель, зовнішнє середовище, можливості і ризики, стратегії, результати діяльності, прогноз на майбутнє. Таким чином, звіт складається з базового опису бізнес-моделі підприємства і зовнішніх факторів, які впливають на його діяльність, а також стратегії менеджменту з управління цими ризиками. Інтегрована звітність формує нові виклики для аудиту та інших існуючих і супутніх процесів. Наприклад, незрозуміло, яким чином буде застосовуватись апробований на прикладі фінансової звітності принцип суттєвості стосовно екологічних або соціальних аспектів діяльності підприємства.

Професор П. Й. Атамас зробив висновок, що компанія, яка вирішила впроваджувати інтегровану звітність, може зіштовхнутися з такими проблемами: відсутність методологічної бази, недостатня розробленість інформаційних систем з оцінки нефінансових показників, зростання внутрішніх координаційних витрат на складання нефінансової звітності, визначення необхідного рівня деталізації даних. На концептуальному рівні немає єдиного підходу до побудови моделі інтегрованої звітності. Потреба у складанні інтегрованої звітності виникла під впливом внутрішніх факторів (менеджмент

підприємства починає глибше розуміти існуючі зв'язки між показниками діяльності підприємства та процесами, що відбуваються за його межами) та зовнішніх (користувачі звітності за межами підприємства прагнуть мати інформацію не лише про ретроспективні фінансові показники діяльності підприємства, а й про майбутній його вплив на економіку, суспільство та екологію, про перспективи розвитку та можливості створювати нову вартість, задовольняти зростаючі потреби інвесторів та суспільства в цілому) [1, с. 81].

Основною метою складання інтегрованої звітності, що є найбільш ефективним шляхом інтеграції внутрішніх інформаційних ресурсів, є поєднання у складі єдиного звіту інформації, необхідної для прийняття стратегічних управлінських рішень.

Перспективи розвитку вітчизняної моделі інтегрованої звітності полягають у розробленні методологічних засад інтегрованої звітності та аудиту її достовірності. Подальший розвиток інтегрованої звітності має бути спрямований на такі важливі аспекти, як розроблення системи показників, що об'єднує фінансовий і нефінансовий звіти, методи отримання інформації, використання інформації різних систем забезпечення (управлінського обліку, моніторингу, аналізу стійкого розвитку) в процесі підготовки інтегрованої звітності.

Відомо, що перед кластерним об'єднанням зазвичай постають два основні завдання — підвищення вартості активів (капіталізації) компанії та збільшення їх рівня ліквідності. З урахуванням цього розробляється стратегія розвитку та визначаються задачі менеджменту. Про ефективність їх втілення свідчить виконавча звітність, яку власник отримує наприкінці відповідного періоду. Але в ній можуть бути приховані проблеми, які, якщо їх не виявити вчасно, здатні поставити під удар майбутнє компанії.

Інтегрований звіт демонструє зв'язки між стратегією кластера, фінансовими діями і соціальним, економічним і природним оточенням. На відміну від фінансової і нефінансової звітності, він надає уявлення щодо залежності кластера від використовуваних ресурсів, взаємовідносин у кластері, визначає доступність усіх видів капіталу (фінансового, людського, соціального, природного). Інтегрований звіт забезпечує розуміння стратегічної мети кластера і того, як вона співвідноситься з можливістю відтворювати і зберігати цінність протягом довгострокового періоду із ресурсами і відносинами, від яких залежить її стійкий розвиток. Він є інформативним інструментом для усіх зацікавлених користувачів та інструментом для ухвалення рішень різного рівня. Як було доведено вище, фінансові та нефінансові звіти утворюють єдину інформаційну базу для управління соціально-економічною діяльністю підприємства. Вони не тільки інформаційно доповнюють один одного, а й мають спільні ознаки (які не притаманні, наприклад, статистичним

звітам чи звітам із пенсійного та соціального забезпечення).

Слушно значають професори М. М. Шигун та Т. В. Давидюк про те, що наявність нефінансової звітності поряд із фінансовою дозволяє зацікавленим особам отримувати інформацію про соціальні та екологічні аспекти діяльності компанії в комплексі з інформацією про економічні результати [6, с. 175].

На думку кандидата економічних наук Р. Т. Мацьків нефінансова звітність відокремлених структурних підрозділів трансрегіональних господарських структур (ТРГС) — це документ, який формується підприємством (чи організацією) самостійно та призначений для інформування його стейкхолдерів про результати досягнення цілей, встановлених у стратегії соціальної відповідальності [5].

Питання впровадження інтегрованої звітності у практику розвитку кластерів є досить актуальними як для ефективного функціонування кластерних утворень, так і для економіки держави в цілому. Конкретні показники інтегрованої звітності для підприємств різних галузей економіки та організаційних форм господарювання необхідно визначити у процесі подальших досліджень за участю спеціалістів і керівників підприємств та відповідних професійних організацій. Вітчизняні компанії (переважна більшість) у своїй звітності надають описову інформацію про діяльність, а не наводять різного роду індикатори за напрямками сталого розвитку. Компанії майже не оприлюднюють інформацію про суми інвестицій у ці напрямки, що може свідчити про переважно декларативний характер діяльності. Оцінка якості нефінансової звітності дозволяє говорити про неналежне ставлення до її складання та оприлюднення, низький рівень верифікації звітності. Тому, можна констатувати низький рівень розвитку впровадження нефінансової звітності. Подальші наукові дослідження повинні стосуватися пропозицій щодо вибору оптимального формату звіту для різних компаній залежно від розміру, виду діяльності, цільових настанов, відбору необхідних показників нефінансової інформації. Потрібно в майбутньому узгодити апробований на прикладі фінансової звітності принцип суттєвості стосовно екологічних або соціальних аспектів діяльності підприємства. Також, потрібно розробити методологічну базу проведення аудиту інтегрованої звітності в кластерах. Важливим є питання розробки інформаційних систем з оцінки нефінансових показників підприємств-учасників кластера. Потрібно розробити методику обліку витрат на складання нефінансової звітності.

Деякі компанії використовують нефінансову звітність заради поліпшення корпоративної репутації, а не економічної, соціальної та екологічної результативності в інтересах стейкхолдерів. Для запобігання цій несумлінній практиці на державному рівні необхідно запровадити національні або застосовувати міжнародні стандарти підготовки

нефінансової звітності, порівнявши її в багатьох аспектах до фінансової звітності. Для реалізації цього задуму необхідно винести на обговорення доцільність розроблення національних стандартів нефінансової

звітності або перейняти кращий міжнародний досвід і запровадити його на національному рівні для цілей складання нефінансової звітності.

Література

1. Атамас П. Й. Інтегрована корпоративна звітність: проблеми впровадження / Атамас П. Й., Атамас О. П. // Академічний огляд. — 2015. — № 1(42). — С. 78–85.
2. Безверхий К. В. Методичні засади формування інтегрованої звітності підприємства / Облік і фінанси. — 2014. — № 3(65). — С. 9–14.
3. Костирко Р. О. Інтегрована звітність — інструмент соціально відповідального бізнесу / Р. О. Костирко // Часопис економічних реформ. — 2014. — № 1. — С. 49–54. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Cher_2014_1_11
4. Лоханова Н. О. Інтеграційні процеси в обліку в умовах інституціональних перетворень: монографія / Н. О. Лоханова. — Херсон: Грін Д. С., 2012. — 400 с.
5. Мацьків Р. Т. Нефінансова звітність — складова управління соціальною відповідальністю підприємств нафтогазового комплексу [Електронний ресурс] / Р. Т. Мацьків // Ефективна економіка. — 2015. — № 3. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2015_3_60
6. Шигун М. М., Давидюк Т. В. Корпоративна соціальна звітність як перспектива інформування про людський капітал вітчизняних компаній // Вісник Запорізького національного університету. Серія: Економічні науки. — 2011. — № 1(9). — С. 173–178.